

Nr 165.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upplåtande av mark från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord för utvidgning av akademiska sjukhusets i Uppsala tomt; given Stockholms slott den 14 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför, efter gemensam beredning med cheferna för social- och jordbruksdepartementen, här-
efter:

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 139 häft. (Nr 165.)

Ang. upplåtande av mark från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord för utvidgning av akademiska sjukhusets i Uppsala tomt.

För beredande av erforderligt utvidgat tomtområde för de nu pågående nybyggnadsarbetena vid akademiska sjukhuset i Uppsala medgav 1914 års senare riksdag, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, i samband med beviljande av anslag till sjukhusets ny- och ombyggnad, att till utvidgning av sjukhusets tomt finge från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord under vissa närmare angivna villkor till Uppsala universitet utan ersättning upplåtas ett å företedd planritning utmärkt område av tillhoppa en hektar 1,2 ar.

Fråga har nu uppkommit om upplåtande av ytterligare ett område från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord för möjliggörande av en ändamålsenlig utvidgning av sjukhusomtten. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 september 1921 hava sjukhusbyggnadskommittéerade hemställt om utverkande av proposition till riksdagen därom, att ett å skrivelsen bifogad av stadsingenjören G. Laurell upprättad karts-kiss inom linjen a-b-c-d-e-f-g-h utmärkt område om 26,83 ar måtte utan ersättning upplåtas till universitetet för utvidgning av sjukhusets tomt. Kommittéerade anföra:

Under de nu pågående arbetena med det akademiska sjukhusets i Uppsala nybyggnad har det visat sig att den kirurgiska paviljongen, särskilt dess sydvästra hörn, kommer att ligga så tätt invid sjukhusets tomtgräns, att de lägre våningarna på grund av markens lutning i avsevärd grad berövas sol och fri utsikt. Byggnadsföretagets arkitekt har med anmälan härom framhållit önskvärdheten av, att tomtområdet på denna del finge något utvidgas för att nu angivna olägenhet måtte kunna genom en del bortschaktningar i den på denna plats starkt kuperade terrängen undanröjas.

I anledning härav har stadsingenjören G. Laurell på sjukhusbyggnadskommittéerades uppdrag uppgjort en karts-kiss, utvisande det område, som för vinnande av nu angivna ändamål skulle erfordras till utvidgning av sjukhusomtten. Området utmärkes å den bilagda karts-kissen, där det ligger inom linjen a-b-c-d-e-f-g-h. Linjen a-b-c utgör den nuvarande tomtgränsen å denna sträcka. Det sålunda angivna området omfattar enligt stadsingenjörens uppmätning en ungefärlig areal av 26,83 ar och tillhör kronoparken Åsen.

Hos kanslern har det större konsistoriet hemställt om utverkande av proposition i enlighet med kommittéerades förslag, och har kanslern den 14 oktober 1921 avlåtit skrivelse till Kungl. Maj:t i anslutning härtill.

På grund av remiss har domänstyrelsen den 5 januari 1922 avgivit yttrande i ärendet. Styrelsen har till en början inhämtat yttranden från Uppsala läns hushållningssällskap, länsstyrelsen i Uppsala samt vederbörande skogsstatstjänstemän.

I dessa yttranden anföres
av hushållningssällskapet:

att det genom kungl. brev den 12 september 1868 och den 25 juli 1873 till hushållningssällskapet för utvidgning av dess trädskola upplåtna området å kronoparken Asen med undantag av den del därav, som enligt kungl. brev den 19 november 1914 upplåtits för det akademiska sjukhusets räkning, fortfarande är av hushållningssällskapet taget i bruk för det angivna ändamålet, ävensom att sällskapet fortfarande gör anspråk på detsamma, men att hushållningssällskapet, med hänsikt till läget och beskaffenheten av den del av området av omkring 26,83 ar, som avses i kanslerns hemställan och som finnes utmärkt å en remissakten bifogad karts-kiss av stadsingenjören G. Laurell såsom liggande inom linjen a-b-c-d-e-f-g-h, icke har något att erinra mot detsammans upplåtande till Uppsala universitet för utvidgning av akademiska sjukhusets tomt, dock under förutsättning att icke genom åtgärder, som av universitetet kunde komma att vidtagas å det ifrågavarande området, framkallas fara för ras å angränsande till hushållningssällskapet upplåten mark;

av länsstyrelsen:

att länsstyrelsen vitsordar behovet av föreskrifter till förebyggande av ras, med tillägg, att, därest akademiska sjukhusets tomt skulle, på sätt äskats, komma att begränsas av vägen utmed trädskolan, sjukhusförvaltningen bör tillförbindas att genom underhållande av stängsel eller bröstvärn i gränslinjen förebygga olycks-händelser.

Härutöver anför länsstyrelsen följande:

Vid besiktning på platsen finner man, att den av sjukhusbyggnadskommit-terade åberopade olägenhet, vilken synes vara mera avsevärd, än vid sjukhusbyggnadens planerande tagits i beräkning, icke kan anses motivera upplåtande av så stort område som det nu ifrågasatta. Denna omständighet torde böra tagas i betraktande, i den mån andra intressen skulle eftersättas genom upplåtelsen. Såsom framgår av den vid handlingarna fogade karts-kissen, skulle genom bifall till framställningen med sjukhusområdet införlivas ett sandtag med därtill ledande väg. Detta sandtag har av ålder använts särskilt för slottsområdets behov, och dess avstängande skulle medföra väsentligt ökade kostnader för statsverket. Konungens befallningshavande kan därför icke förorda, att till sjukhuset upplåtes mera, än området till en linje dragen mellan a¹ och d — eller, under förutsätt-ning av grustagsvägens omläggning, mellan a och d — på karts-kissen. Härigenom skulle, om trädbeståndet å slutningen nordost om linjen g-f bortrödjes, sjukhusets behov av luft och ljus tillgodoses lika fullständigt som genom upplåtelse av ett större område. Ifrågavarande slutning måste nämligen i allt fall lämnas i det närmaste orubbad till förekommande av vägens och den på andra sidan därom belägna markens nedrasande;

av vederbörande jägmästare:

att området i fråga utgöres av en sandbank, beväxt med endast enstaka tallar och lövträd, samt att detsamma har högt tomtvärde. Någon annan erinring

vore dock ej att göra mot framställningen än att fri upplåtelse av området måtte beviljas endast så länge, detsamma tages i anspråk för sjukhusets behov;

av vederbörande överjägmästare:

att han instämde i senast angivna yttrande.

Domänstyrelsen anför i sitt yttrande huvudsakligen följande:

Av nämnda område utgöres den å berörda kartskiss med a-a¹-h (bokstaven a¹ angiven av styrelsen) betecknade delen av mark tillhörande Uppsala slottsjord och står sålunda icke under domänstyrelsens förvaltning. Denna del synes utgöra cirka 0,53 ar. Den återstående delen av området eller den öster om linjen a¹-h-g belägna, med en areal av cirka 26,30 ar, tillhör kronoparken Åsen.

Sistnämnda del är belägen å det område av ifrågavarande kronopark, som jämlikt kungl. brev den 12 september 1868 och den 25 juli 1873 tillsvidare upplåtits kostnadsfritt till Uppsala läns hushållningssällskap för anläggning och utvidgning av trädskola. Vissa delar av det sålunda upplåtna området hava sedermera överlåtits till det akademiska sjukhuset. Sålunda har dels genom kungl. brev till domänstyrelsen den 20 april 1906 upplåtits ett område om 58,80 ar, varå kartkopia är bilagd skrivelsen, dels ock enligt kungl. brev till statskontoret den 19 november 1914 upplåtits ett område om 33,10 ar. Kartkopia över sistnämnda område, som å den ärendet medföljande kartskissen av styrelsen betecknats med a¹-b-c-k, är likaledes bilagd styrelsens ifrågavarande skrivelse.

Styrelsen bifogar härjämte en karta över de områden, som upplåtits till hushållningssällskapet, varå nyss angivna upplåtelser angivits.

Ifråga om de av länsstyrelsen föreslagna alternativa gränserna för ifrågavarande område synes domänstyrelsen, att linjen a¹-d skulle medföra bättre gränshållanden för såväl sjukhuset som slottsjorden än linjen a-d.

Vad beträffar kanslerns hemställan, att området utan ersättning skulle upplåtas för utvidgning av sjukhusets tomt anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka detta. En upplåtelse utan ersättning lärer nämligen icke vara förenlig med styrelsens, såsom förvaltare av de till statens domäners fond hörande fastigheter, egenskap av affärsdrivande verk. Visserligen är området för närvarande tills vidare kostnadsfritt upplåtet till Uppsala läns hushållningssällskap. Styrelsen har emellertid för avsikt att snarast vidtaga åtgärder för att hushållningssällskapet må åläggas att, vid framtida disposition, till domänfonden betala viss avgäld för till sällskapet jämlikt ovan åberopade kungl. brev åren 1868 och 1873 upplåtna områden av kronoparken Åsen. Enligt styrelsens förmenande torde en avgäld av 500 kronor en gång för alla för den del av det av kanslersämbetet nu till utvidgning av sjukhustomten ifrågasatta området, som i söder begränsas av nyssnämnda linje a¹-d och som innehåller cirka 11,90 ar, vara skälig.

Domänstyrelsen hemställde sålunda, att till utvidgning av det akademiska sjukhusets tomt finge från kronoparken Åsen till universitetet mot en ersättning av 500 kronor upplåtas den del av det å den av Laurell upprättade kartskissen med linjerna a-b-c-d-e-f-g-h-a

avgränsade området, som i söder begränsades av en linje a¹-d och som innehölle omkring 11,90 ar, under villkor att sådana åtgärder på området icke vidtoges, att fara för ras å angränsande mark uppkomme, ävensom att, sedan området blivit genom universitetets försorg i behörig ordning kartlagt och å marken avrösat, vederbörande kartor med därtill hörande handlingar överlämnades till domänstyrelsen.

I anledning av vad domänstyrelsen sålunda anfört och hemställt anmodades kanslern att inhämta vederbörandes yttrande samt för egen del inkomma med det förnyade utlåtande, kanslern kunde finna anledning avgiva.

Sjukhusbyggnadskommittén införfärdade i anledning härav och åberopade såsom sitt ett av arkitekten för sjukhusbyggnadsarbetena E. Stenhammar i ämnet avgivet yttrande, så lydande:

I skrivelse av den 12 januari 1922 hava kommittén av mig infordrat yttrande, huruvida det område som länsstyrelsen förordat att upplåtas till utvidgning av akademiska sjukhusets tomt är tillräckligt för vinnande av det ändamål, som avses med den begärda upplåtelsen, och får jag, efter att hava tagit del av handlingarna i ärendet, anföra följande:

Då den naturliga grunden å sjukhustomten till stor del är av så underhållig beskaffenhet, att den enda användbara byggnadsplats för de nya sjukhusbyggnaderna inskränker sig till den del av tomten, som nu upptages av dessa nybyggnader, måste denna del av tomten till det yttersta utnyttjas för att kunna rymma alla de i programmet för utvidgningen begärda byggnaderna, varvid ej kunde undvikas, att den kirurgiska paviljongens sydvästra hörn blev förlagt endast några meter från tomtgränsen.

Den framför detta hörn av kirurgiska paviljongen tätt invid belägna sandåsen är emellertid betydligt högre belägen än byggnadens plan, och kommer därför de lägre mot sandåsens sluttning förlagda sjuksalarna att i avsevärd grad berövas sol och fri utsikt, varjämte stort obehag kommer att vållas de i ovan nämnda sjuksalar liggande patienterna, av att man från den alldeles invid och högre belägna åsen samt slottsjordens sandtag kan se in i sjuksalarna.

Då omnämnda olägenheter i allt för ringa grad skulle avhjälpas om endast den av länsstyrelsen föreslagna tomtutökningen skulle komma till stånd, varigenom tomtgränsens utflyttning invid själva hörnet av kirurgiska paviljongen endast bleve minimal, och en utflyttning av tomtgränsen just på detta ställe för sjukhuset är av största betydelse, anser jag, att kommittén måste vidhålla sin till Kungl. Maj:t framställda begäran om upplåtelse av hela det område som å den av stadsingenjör Laurell upprättade kartan är beläget inom linjen a-b-c-d-e-f-g-h-a.

I detta yttrande instämde även universitetets drätselnämnd, som särskilt framhöll följande:

De önskemål, som avsåges med den begärda utvidgningen, skulle alltså icke eller blott i mycket obetydlig mån vinnas, därest den av länsstyrelsen ifrågasatta inskränkningen av områdets areal bleve förverkligad. — Vad beträffade domänstyrelsens förslag, att universitetet skulle för markområdet erlægga en ersättning av 500 kronor, ville drätselnämnden framhålla, att de upplåtelser av kronan tillhörig mark till universitetet och dess institutioner, som hittills förekommit, städse skett utan vederlag. Domänstyrelsens förslag innebure förty en helt ny princip, som drätselnämnden icke kunde förorda. Drätselnämnden tillstyrkte sålunda bifall till den föreliggande framställningen i oförändrat skick.

Jämväl det större konsistoriet och kanslern, den sistnämnde i skrivelse den 10 februari 1922, förklarade sig, under åberopande av vad sjukhuskommitterade och drätselnämnden anfört, vidhålla den förut gjorda framställningen, att hela området om 26,83 ar, måtte utan ersättning upplåtas för utvidgning av sjukhusets tomt.

Slutligen har kammarkollegium den 21 februari 1922 avgivit yttrande i ärendet. Kollegium har från sitt arkivkontor för lantmäteriutredningar inhämtat utlåtande, varav framgår, att det nu avsedda området i sin helhet är beläget inom Uppsala stad. Vidare meddelar kollegium, att den under kollegii inseende och vård stående, å den av Laurell upprättade kartskissen med a-a¹-h betecknade delen av ifrågavarande område inginge i Uppsala slottsjord. För egen del förklarar sig kollegium ej hava något att erinra mot bifall till den av kanslern gjorda framställningen.

Departement-
schefen.

Att de pågående nybyggnadsarbetena vid Uppsala akademiska sjukhus tarva en utvidgning av sjukhusets nuvarande tomt finner jag vara av utredningen ådagalagt. Frågan gäller närmast enligt min uppfattning, i vilken utsträckning utvidgad tomtupplåtelse bör medgivas. Myndigheterna äro härvidlag av något olika mening, i det att länsstyrelsen i Uppsala och domänstyrelsen allenast tillstyrka upplåtandet av ett mindre område. Ett medgivande i enlighet härmed synes mig dock i alltför ringa grad komma att avhjälpa de förhandenvarande svårigheterna, och jag kan ej finna de skäl, som anförts till stöd härför, vara av den beskaffenhet, att de kunna motivera ett frångående av den av kanslern hävdade, av kammarkollegium understödda uppfattningen. Jag är alltså böjd att tillstyrka en markupplåtelse i enlighet med sjukhuskommitterades förslag.

Det av domänstyrelsen framställda anspråket på viss ersättning för upplåtelsen kan jag ej biträda i den form det blivit framställt.

Gottgörelse för avstående av det område, som behöves för det akademiska sjukhuset torde emellertid böra beredas på det sätt, att domänfonden nedskrivs med ett belopp, som skäligen kan anses motsvara värdet av den mark, som överlåtes till sjukhuset. Det lär böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter vederbörandes hörande meddela beslut härom.

De av domänstyrelsen, hushållningssällskapet och länsstyrelsen uppställda villkoren för tomtupplåtelsen anser jag mig böra i huvudsak förorda.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till utvidgning av det akademiska sjukhusets i Uppsala tomt må från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord till universitetet mot den nedskrivning av domänfonden, som av Kungl. Maj:t prövas skälig, överlåtas förutnämnda, å en av stadsingenjören G. Laurell år 1921 upprättad kartskiss utmärkt område om tillhopa 26,83 ar, under villkor dels att betryggande åtgärder av universitetet vidtagas för förekommande av ras å angränsande mark, dels att, till förekommande av olyckshändelse, stängsel eller bröstvärn på universitetets bekostnad uppsättes utmed den vid gränsen för området befintliga vägen, dels ock att, sedan sagda område blivit genom universitetets försorg i behörig ordning kartlagt och å marken avrösat, kopior av vederbörande kartor med tillhörande handlingar överlämnas till domänstyrelsen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Frisk.
